

Coperta de I. OPRÎȘAN

Coperta I: Ornament scitic siberian de șa. Piele,
sec. V-IV î Chr. Altai, Curganul Pasyryk I,
descoperit în 1929, Ermitaj.

Viniete, apud Karl Jettmar, *Arta stepelor*,
București, 1983.

BASME SIBERIENE

ȘI DE PE DRUMUL MARILOR INVAZII

Antologie și prefață de

I. OPRÎȘAN

Traducere de

CRINA DEȚUSARĂ-BOCȘAN
ELEONORA GHEORGHÎȚĂ
MAGDA PETCULESCU

Editura SAECULUM I.O.

ISBN 978-973-642-443-4

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM I.O.



Editura SAECULUM I.O.
București – 2020

Revenea din nou în lumea de dincolo. A cugetat, a cugetat, apoi i-a venit o idee și s-a întors în casa zmeului. Cum a intrat în casă a văzut pușca atârnată în cui. A luat-o și a plecat la vânatoare. Bun mânuitor al ei, a doborât repede o mulțime de sălbătaciuni: elani, rațe, veverițe și tot ce i-a mai ieșit în cale. Mergând odată la vânatoare, fiul ursului a întâlnit un vultur, pe care l-a întrebat:

— Vulturule, mă scoți în lumea celor de sus?

— Ai destulă carne? l-a întrebat vulturul.

— Cum să nu, nu ai observat ce mult am vânat?

— Pregătește atunci sacii făcuți din coajă de mesteacăn, umple-i bine cu carne, dar bine ca să ajungă pentru trei luni!

Fiul ursului a făcut întocmai. Apoi s-a așezat pe spinarea vulturului. Au început să zboare. Când vulturul dădea semne de oboseală, fiul ursului îi băga în cioc o bucată de carne ca să-și refacă forțele. Ajunseseră deja aproape sus de tot, când vulturul a mai întors ciocul încă o dată. Băiatul terminase carnea. Când vulturul a început să coboare, fiul ursului a luat cuțitul și a tăiat o bucată din șoldul lui. Vulturul a mai cerut o bucată, băiatul a tăiat și din celălalt șold. Astfel au ajuns sus cu bine. Vulturul i-a spus băiatului:

— Am ajuns, dă-te jos!

— Nu pot, a răspuns băiatul, ai mai cerut carne și am tăiat din ambele mele șolduri.

— De aceea ultimele două bucăți au fost atât de gustoase? a întrebat vulturul. Noroc că nu am știut dinainte că te-aș fi mâncat tot!

Dar cum vorbea el așa, a dat afară cele două bucăți din șoldurile băiatului și le-a pus la loc. Băiatul a putut să sară acum în picioare. Vulturul s-a reîntors în lumea de dincolo, iar băiatul a plecat mai departe. Și a mers multă vreme... Și a mers puțină vreme... Dintr-o dată a auzit o ceartă într-o casă. Fiul ursului a strigat:

— Hei, de ce faceți atâta gălăgie?

A intrat și a văzut că acolo locuiau omul fără nas și cel fără urechi. De cum l-au văzut pe fiul ursului, au căzut în genunchi și l-au implorat:

— Fiul ursului, nu ne fă nici un rău! Fiul ursului lasă-ne liberi!

— Nu vă omor, Dumnezeu este cel care vă va pedepsi, - le-a răspuns fiul ursului - și i-a alungat.

Fiul ursului și fetele s-au pus pe benchetuit. S-ar putea să fi băut și rachiu. Cred că mai trăiesc și în zilele noastre.

Cuprins

Fața necunoscută a Siberiei 5

Notă asupra ediției 13

Bibliografie și surse 15

BASME ABHAZE

1. Djamhuh, fiul Cerbului (*Eleonora Gheorghijă*) 19

2. Nora înțeleaptă (*Eleonora Gheorghijă*) 27

BASME ADÂGHENE

1. Ulciorul de aur (*Eleonora Gheorghijă*) 37

2. Basmul despre Kairbek (*Eleonora Gheorghijă*) 40

3. Basmul despre Temirbek (*Eleonora Gheorghijă*) 59

4. Femeia vitează (*Eleonora Gheorghijă*) 77

5. Aslanuko, fiul leoaicei (*Eleonora Gheorghijă*) 82

6. Basmul despre Hagor (*Eleonora Gheorghijă*) 87

7. Batâr, fiul ursului (*Eleonora Gheorghijă*) 93

8. Poveste despre Doletmiz (*Eleonora Gheorghijă*) 102

9. Kurdiyimuko Laursen (*Eleonora Gheorghijă*) 110

10. Fiul orbului Nogai (*Eleonora Gheorghijă*) 116

11. Pățaniile unui tânăr (*Eleonora Gheorghijă*) 128

12. Povestea lui Tleubokoj (*Eleonora Gheorghijă*) 134

13. Han Santemir și han Tohtamăș
(*Eleonora Gheorghijă*) 144

14. Kadâr (*Eleonora Gheorghijă*) 151

15. Fiecare viteaz este voinic în felul său
(*Eleonora Gheorghijă*) 155

16. Basm despre Anzaur (*Eleonora Gheorghijă*) 158

17. Al cui merit este mai mare?
(*Eleonora Gheorghijă*) 171

18. Fetița care a adus aur (*Eleonora Gheorghîță*).... 173
 19. Faruza (*Eleonora Gheorghîță*)..... 179
 20. Cele trei fiice ale bătrânului
 (*Eleonora Gheorghîță*) 184
 21. Armonica fermecată (*Eleonora Gheorghîță*) 190
 22. Fiul văduvei sărace (*Eleonora Gheorghîță*)..... 194
 23. Fiica unui bătrân (*Eleonora Gheorghîță*) 196
 24. Basm despre craniu (*Eleonora Gheorghîță*) 200
 25. Punga cu bani a nogaicei
 (*Eleonora Gheorghîță*) 207
 26. Fata înțeleaptă (*Eleonora Gheorghîță*)..... 209
 27. Femeia rea și balaurul (*Eleonora Gheorghîță*).... 212
 28. Omul care a cumpărat minte
 (*Eleonora Gheorghîță*) 215
 29. Poveste despre Kuiji (*Eleonora Gheorghîță*)..... 220
 30. Kuiji și prințul (*Eleonora Gheorghîță*) 226
 31. Despre tânărul care nu a îndeplinit poruncile
 tatălui (*Eleonora Gheorghîță*) 230
 32. Jurământul aricioaicei (*Eleonora Gheorghîță*) 232

BASME ALTAICE

1. Leul și boul (*Eleonora Gheorghîță*) 237
 2. Vulpea petitoare (*Eleonora Gheorghîță*) 240

BASME AVARE

1. Vulpea neagră (*Eleonora Gheorghîță*) 247

BASME DUNGANE

1. Cijon Dacijo, vânătorul de fazani
 (*Eleonora Gheorghîță*) 255
 2. Dovleacul roșu (*Eleonora Gheorghîță*)..... 260
 3. Losani (*Crina Bocșan Decuseară*)..... 266
 4. Cijon-Iui face marea să fiarbă (*Crina Bocșan
 Decuseară*) 269
 5. Broscoiul (*Crina Bocșan Decuseară*) 276
 6. Vulpea cea albă (*Crina Bocșan Decuseară*) 282

7. Șâncian cel nemuritor vinde cuvinte
 (*Crina Bocșan Decuseară*) 290
 8. Pasărea de aur (*Crina Bocșan Decuseară*)..... 296

BASME EVENCE

1. Vânătorul și zmeul (*Eleonora Gheorghîță*) 307

BASME IACUTE

1. Basm despre Soarele de Aur-Fluture
 Duios-Minunata Iukeiden (*Eleonora Gheorghîță*) .. 312

BASME ALE POPORULUI KOMI

1. Omul Pădurii, Iag-Mort (*Eleonora Gheorghîță*) ... 322

BASME OSTIACE

1. Femeia-mos și femeia-por (*Magda Petculescu*) 331
 2. Bărbatul din neamul Mos născut din
 genunchiul femeii (*Magda Petculescu*)..... 334
 3. Moșul lampask, moșul vampask și nepotul lui
 (*Magda Petculescu*)..... 339
 4. Vânătorul și căpcăunul cu șapte capete
 (*Magda Petculescu*)..... 343

BASME TURKMENE

1. Cum a învățat-o tigrul pe vulpe să vâneze
 (*Eleonora Gheorghîță*) 349
 2. Despre săracul Mirali și puternicul padișah
 (*Eleonora Gheorghîță*) 351

BASME VOGULE

1. Cele trei surori și omul șarpe
 (*Magda Petculescu*)..... 357
 2. Fiul ursului (*Magda Petculescu*)..... 361



1. Djamhuh, fiul cerbului

–a întâmplat demult.

S Trăia pe lume un vânător numit Hapar. Odată plecă Hapar cu prietenii săi la vânătoare. Vânătorii merseră mult timp prin pădure, dar nu prinseră nimic. Nu se puteau întoarce cu mâinile goale. Așa că merseră din ce în ce mai departe, până ajunseră la o poiană verde.

Văzură în mijlocul poienii, întinsă la soare, o cerboaică împreună cu puii ei. Se bucurară vânătorii. Cu grijă, să nu trosnească vreo ramură, să nu foșnească vreo frunză, începură să se apropie de cerbi.

Și, deodată, Hapar văzu printre puii de cerbi un băiat, un băiat mic. Se juca cu puii de cerb, parcă el însuși era pui de cerb, iar aceștia, se vede, nu-l considerau om, iar bătrâna cerboaică îl hrănea cu laptele său, parcă era copilul ei bun.

Hapar se minună foarte mult, văzând o asemenea minune, și voi să se uite de aproape la acest băiat. De aceea, porunci vânătorilor să nu tragă, iar el însuși, fără să se ascundă și să se ferească, intră în poiană.

Văzându-l pe om, cerboaica cu puii ei fugi, ca săgeata, în adâncul pădurii. Fugi după ei și băiatul. Avea picioare iuți, dar, totuși, două picioare nu se compară cu patru, – așa că rămase în urma cerboaicei.

Hapar îl ajunse din urmă și îl duse cu sine acasă.

Deși casa lui Hapar era bogată, ea era pustie – nu avea nici soție, nici copii, nici vreun neam.

Hapar se plictisea să trăiască singur. Iată de ce se hotărî să țină băiatul cu sine.

Băiatul nu-și cunoștea tatăl și nici mama, nu avea rude, nu auzise grai omenesc. Îl hrănise cerboaica, pădurea era casa lui, iar pământul – patul.

Hapar îl îmbracă cum se îmbracă oamenii, îl învătă limba omenească, îi dădu numele Djamhuh, ceea ce înseamnă Fiul

Cerbului. Și-i merse slava lui Djamhuh – Fiul Cerbului – prin toți munții și văile, deoarece era curajos și frumos, avea mintea iute, inima curajoasă, ochiul pătrunzător, mâna sigură.

Bătrânul vânător îl iubea foarte mult pe Djamhuh. Îi era mai drag decât dacă i-ar fi fost fiu bun. Astfel trăiră ei în pace și prietenie până la sfârșitul zilelor lui Hapar.

Înainte de moarte, vânătorul bătrân îl chemă la sine pe Djamhuh și-i spuse:

— Mi-a sunat ceasul, Djamhuh. Ia cheile de la toate lăzile și cuferele mele și fii tu acum stăpânul casei mele. Tot ceea ce am este al tău. Numai o ladă să nu o deschizi, te rog, cea care se află în pivniță. Acolo este imaginea unei fete frumoase, sora celor șapte frați-uriași care trăiesc la răsărit. Cine se va uita la ea va uita totul pe lume, iar cine va merge să o caute, va merge după propria sa moarte. Am avut trei fii – toți și-au pus capul pentru ea. Tu îmi ești ca un fiu bun. Ascultă, dar, sfatul meu: nu deschide lada, nu-ți apropia ziua morții tale.

Bătrânul vânător spuse acestea și muri.

Djamhuh rămase stăpânul tuturor comorilor. Dar el nu voia să se uite la nimic, nu-i trebuia nimic, în afară de acea ladă unde se păstra imaginea frumoasei.

„Poate o să dispar dacă mă voi uita la această frumoasă, se gândi Djamhuh, – dar și dacă nu o văd, tot o să mă prăpădesc“.

Gândind așa, coborî în pivniță și deschise lada tainică. Spre nenorocul său, deschise lada! Văzu o fată așa de frumoasă, că imediat uită de toate. Și se jură să o găsească, oriunde ar fi.

Își puse Djamhuh pumnalul la brâu și plecă peste păduri și munți, peste râuri și văi, – direct spre răsărit, acolo unde, în castelul celor șapte uriași, trăia fata cea frumoasă.

Merse Djamhuh multe zile și multe nopți.

Și deodată, îi ieși în cale un om. Acest om mergea pe câmp și întorcea pământul cu lopata. Scotea o bucată întreagă și o băga în gură. Scotea alta și o băga în gură. Și oricât mânca, nu-i era de-ajuns.

— Of, am slăbit cu totul de foame! gemea el. Pământul nu e gras deloc! plângea. – Numai nisip cu lut!

Se minună Djamhuh, uitându-se la el, și-i spuse:

— Pentru prima oară în viață întâlnesc un om așa de nesătul. Spune-mi, te rog, cine ești?

— Nu înțeleg de ce te minunezi, spuse necunoscutul. Eu sunt cel mai obișnuit Flămânzică și nu am mâncat așa de mult,

doar jumătate din câmp. Dacă l-ai întâlni pe Djamhuh, fiul cerbului, atunci într-adevăr ai avea de ce te minuna.

— Eu sunt Djamhuh, fiul cerbului – spuse tânărul – dar nici un bulgăre de pământ nu aş putea înghiți, iar tu ai mâncat o jumătate de câmp.

— Dacă tu ești Djamhuh, – spuse necunoscutul – îngăduie-mi să fiu tovarășul tău de drum, oriunde ai merge, orice ai gândi să faci.

Și, după ce înghiți ultimul bulgăre de pământ, plecă împreună cu Djamhuh la drum.

În curând, ajunseră până la un râu.

Văzură că în apă stătea un om. Deschidea gura și apa i se scurgea drept în gât.

Râul devenea din ce în ce mai mic. Dar el tot bea, și bea, și nicicum nu se putea sătura.

— Of, mi s-a uscat de tot gâtul! se plângea. De unde să mai iau apă?

— Oare nu îți ajunge acest râu? – se miră Djamhuh. Cine ești de ai băut un râu întreg și nu poți să te sature de băut?

— Sunt cel mai obișnuit Setilă și nu am băut chiar atât de mult, răspunse omul. Dacă l-ai vedea pe Djamhuh, fiul cerbului, atunci, într-adevăr, ai avea de ce te minuna.

— Eu sunt Djamhuh, fiul cerbului, spuse tânărul. Dar mie și o găleată de apă mi-ar fi mult, iar ție nu-ți ajunge un râu.

— Dacă ești tu Djamhuh, sunt gata să-ți fiu tovarăș, spuse Setilă. Și, după ce bău râul până la fund, ieși pe mal.

Plecară tustrei mai departe.

Merseră ce merseră și văzură că pe un povâmiș de munte paște o turmă de iepuri. Lângă ei stătea un cioban. De picioarele păstorului erau prinse niște pietre de moară grele, iar el parcă nici nu le simțea. Și orice iepure fugea în lături, ciobanul făcea un singur pas și îl și prindea pe fugar.

— Ce om ciudat! – exclamă Djamhuh. De ce ți-ai legat de picioare o asemenea greutate?

— Parcă asta-i greutate? – răsă flăcăul. Fără aceste pietre n-aș sta în loc nici un minut, picioarele singure m-ar purta la marginea lumii. Dar ce cioban e acela care fuge de turma sa?! Dar nu te mira. Eu sunt cel mai obișnuit luțilă. Sunt mulți așa ca mine. Dar iată, spun oamenii că pe lume trăiește Djamhuh, Fiul Cerbului. Dacă l-ai vedea pe el, atunci ai avea de ce să te miri.

Respect pentru copiii și tinerii

— Eu sunt Djamhuh, fiul cerbului, spuse tânărul, dar n-aș putea face nici un pas dacă mi-aș prinde de picioare asemenea pietre grele.

— Dacă ești Djamhuh, dă-mi voie să-ți fiu tovarăș și ajutor, spuse Iuțilă. Și porni împreună cu ceilalți la drum, mai atârnându-și de picioare câte o piatră de moară ca să nu o ia înainte.

Merseră ce merseră și văzură că pe drum stăteau doi oameni și priveau la cer.

— La ce priviți în cer? îi întrebă Djamhuh.

— Dar, oare, nu ai văzut cum acolo, în al șaptelea cer, aleargă o pasăre de pradă după un porumbel? Tovarășul meu a lovit-o și acum noi așteptăm până când prada va cădea pe pământ. Dar ce-i asta? Porumbelul și un orb îl vede! Dar iată, ieri în pădure un tânțar și-a pierdut o aripioară, iar tovarășul meu a pus-o la loc, iar acest tânțar zboară din nou, ca și cum nu s-a întâmplat nimic.

Se minună Djamhuh.

— Niciodată n-am văzut asemenea oameni!

Iar omul spuse:

— Ce ți se pare deosebit? Altfel eu n-aș fi Ochilă, iar el n-ar fi Îndemânaticul, dacă nu am putea să facem asemenea lucruri. Aici n-ai de ce te mira. Se vede că nu știi nimic de Djamhuh, fiul cerbului, dacă te miri, uitându-te la noi.

— Eu sunt Djamhuh, fiul cerbului, spuse tânărul. Dar, oare, eu mă pot lăuda cu asemenea ochi ageri și cu asemenea mâini dibace?

— Dacă ești Djamhuh, noi îți vom fi mâinile și ochii, spuseră ei și plecară la drum împreună.

Și au trecut peste păduri și munți, peste văi și râuri.

Și deodată văzură că pe drum sta întins un om cu urechea la pământ și asculta ceva.

— Ce faci aici? îl întrebă Djamhuh.

— Așteaptă, așteaptă, dădu din mâini omul. Mă împiedici să aud. Departe, sub pământ, se ceartă două furnici. Eu voiam să știu din ce s-a pornit tărășenia.

— Ce om uimitor! exclamă Djamhuh. Noi nu auzim despre ce vorbesc oamenii în casa vecină, iar el aude despre ce vorbesc furnicile sub pământ.

— Ei, ce e aici deosebit? spuse omul. Pur și simplu am urechile mari. Dar dacă cineva e demn de mirare printre cei vii, acesta e Djamhuh, fiul cerbului.

— Eu sunt Djamhuh, spuse tânărul, dar nu m-aș apuca să mă întrec cu tine în arta ta.

— Dacă tu ești Djamhuh, spuse Urechilă, lasă-mă să-ți fiu tovarăș de drum.

Și fără a mai asculta cum s-a terminat disputa furnicilor, el sări în picioare și plecară cu toții.

Acum erau șapte – Djamhuh și tovarășii săi, Flămânzilă, Setilă, Iuțilă, Ochilă, Iscusilă și Urechilă.

Merseră ei tot înainte și iar înainte, direct spre răsărit, acolo unde, în castelul fraților uriași, trăia fata cea frumoasă.

Și iată, văzură, în sfârșit, acel castel. Drumul spre el era presărat cu oase omenști, ograda din jos era înconjurată de crani de om. Dar Djamhuh și tovarășii săi nu se speriară, nu se întoarseră din drum, ci intrară cu curaj în castel.

Chiar atunci frații uriași erau adunați, stăteau în jurul mesei, parcă îl așteptau pe Djamhuh.

Iar împreună cu ei, sta sora lor.

Lui Djamhuh îi stătu inima în loc, așa de frumoasă era fata!

Sta Djamhuh, nu-și putea lua ochii de la ea.

Iar uriașii se uitau la Djamhuh și la tovarășii lui și numai că nu-și lungeau degetele.

„O să avem o cină bună astăzi, – gândiră, – de fiecare frate câte un voinic.“

În sfârșit, se ridică uriașul mai în vârstă în întâmpinarea oaspeților și spuse:

— Fie ca venirea voastră să fie fericită, dragi oaspeți! Cine sunteți, de unde veniți și încotro este drumul vostru?

La acestea, Djamhuh se înclină în fața uriașilor și spuse:

— Ziua bună. Eu sunt Djamhuh, fiul cerbului, iar aceștia sunt tovarășii mei, care mi-au fost cu credință pe drum. Am venit s-o pețesc pe sora voastră. Spuneți, ce doriți să primiți în schimbul ei?

Uriașii zâmbiră.

— Nu ne trebuie nimic în schimb. Avem destulă bogăție a noastră. Numai că nu putem să ne dăm sora după primul ieșit în cale. După ce o să-ți arăți puterea, dibăcia, sora noastră va fi a ta, iar noi o să intrăm în slujba ta. Dacă, însă, n-o să ne dovedești puterea ta – să ne fie cu iertare, dar pe tine și pe tovarășii tăi o să vă mâncăm la cină.

— Bine! răspunse Djamhuh. Fie așa cum vreți voi. Spuneți cu ce vreți să mă încercați.

Uriășul mai mare le spuse:

— Iată, în colț, stă o pietricică! Și arată la o bucată de stâncă pe care o puteau cuprinde cu brațele abia trei oameni. Dacă o spargi cu pumnul tău, înseamnă că ești demn de sora noastră.

Fata cea frumoasă auzi cuvintele fratelui și-i păru rău după Djamhuh. „Ah! – gândi – acest tânăr minunat nu va sfârâma stânca până nu-și va înfășura pumnul său cu un fir de păr din coada mea“.

Fata frumoasă nici nu reuși bine să-și termine acest gând că Urechilă îi și auzise cuvintele, iar Iscusilă scosese deja din coada ei un fir de păr și i-l dădu lui Djamhuh. Își înfășură Djamhuh cu acest fir de păr pumnul său, își făcu vânt, și, dintr-o singură lovitură, sfărâmă piatra, de parcă ar fi tăiat un ou.

Se speriară uriașii, nici nu știau ce să zică.

În sfârșit, cel mare spuse:

— Văd că, într-adevăr, ești viteaz. Nu știu însă ce vor spune frații mei.

Acum frații începură să-l pună la încercare pe Djamhuh, fiecare în felul său.

Unul spuse:

— Vreau să văd dacă Djamhuh o să ne fie un bun tovarăș de masă. Aduceți-i carne de porc mistreț, să mănânce.

Aduseră slugile carne de porc mistreț. Dar nici nu apucară să se uite bine, că aceasta nu mai era. Flămânzila o înghițișe dintr-o dată.

Atunci un alt frate uriaș spuse:

— Vedem că știi să mănânci, dar acum arată-ne cum bei. Și porunci să se pună în fața lui Djamhuh un butoi cu vin.

Slugile rostogoliră către ei un butoi uriaș. Dar nici nu-l deschiseră bine, că acesta era deja gol; Setilă îl golise dintr-o singură înghițitură, umezindu-și numai buzele.

— Ei! Acum vedem – ești bun la mâncare și la băutură! Arată-ne acum dacă ești iute la picior ca la mâncat. Nu departe de aici este un lac. Unui om simplu îi trebuie o săptămână să meargă pe jos până acolo, dar tu, desigur, până la apusul soarelui, o să reușești și să ajungi și să te întorci de acolo.

— Ei, spuse Djamhuh, sunt gata. Numai că mă plictisesc să alerg singur. Care dintre voi va alerga cu mine?

Se uită uriașii unul la altul, nu știură ce să-i răspundă. Nu vrură să fugă cu Djamhuh.

— O să trimitem cu tine pe sluga noastră, Repezilă, spuseră ei în sfârșit.

— Bine, spuse Djamhuh. Numai că atunci o să-mi trimit și eu sluga în locul meu. Nu se cade să mă întrec cu slugile voastre, să mă iau cu ele la fugă.

Ce să facă? Uriășii nu avură încotro și îi făcură pe plac.

În timpul acesta, Iuțilă își dădu jos pietrele de moară de la picioare, făcu un pas – și nu-l mai văzură. Repezilă fugi după el sărind și alergând, dar nu putu să-l prindă din urmă. Ajunse la lac aproape mort, abia mai respira, nu se ținea bine pe picioare.

Iar Iuțilă, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, se plimba pe mal și îl aștepta.

— Tu de ce te miști așa de încet? îi spuse Iuțilă lui Repezilă. Cât te-am așteptat, m-am și scăldat.

Repezilă înțelese că fără minciună nu o scoate la capăt, și-i spuse:

— Iată ce e, prietene! Eu, desigur, n-am cum să te ajung din urmă, iar tu n-ai unde să te grăbești. Haide să stăm puțin să ne odihnim, iar apoi plecăm la drum înapoi.

Iuțilă îl crezu. Se așază pe mal, se încălzi la soare, socoti păsările de pe cer. Iar vicleanul Repezilă își scoase din buzunar un fluier fermecat, se așază alături de Iuțilă și începu să-i cânte acestuia chiar la ureche. Cântă, cântă, până când Iuțilă adormi sub vraja muzicii lui. Iar Repezilă o luă la sănătoasă! Alergă fără a se uita înapoi, de teamă să nu se scoale cumva Iuțilă.

În acel timp, la castel, stăpânii uriași și oaspeții se uitau la soare și își așteptau trimișii.

Și deodată Urechilă se neliniști, simțind ceva rău. Ieși în curte, se așază la pământ, ascultă. Așa și era! Iuțilă doarme somn adânc, chiar sforăia. Iar Repezilă trecea peste munți și ape. Pașii lui se auzau din ce în ce mai aproape.

Atunci, Urechilă îi chemă pe tovarășii săi – pe Ochilă și pe Iscusilă. Unul se uită unde sta culcat Iuțilă, iar celălalt luă o pietricică, ochi și-l lovi.

Sări în sus Iuțilă, ca și cum cineva l-ar fi trezit din somn. Văzu că lui Repezilă îi dispăruse și urma, iar soarele era spre asfințit. Înțelese că l-a mințit, dar n-avu când să se mânie, trebui să prindă timpul din mers.

Se scutură pe tălpi ca nici un fir de nisip să nu-l țină în loc, să nu-i îngreuieze picioarele, și se puse pe mers. Călcă pe munți – ieșiră scânteii din pietre; călcă în apă – aburi se ridicară la cer.

Chiar la poartă îl ajunsese din urmă pe vicleanul Repezilă, păși peste el și intră în fugă în castel. Se prinse de o ieșitură din zid, să se odihnească. Așa i se încălziră picioarele că-i mergeau singure, îl purtau înainte.

În urma lui Iuțilă, apăru și Repezilă. Nici măcar nu îndrăzni să se uite la stăpâni. Știa că nu-i va fi bine!

Și era adevărat, că uriașii deveniseră mai posomorâți decât neagra noapte. Din cauza mâniei lor se întunecă totul în jur. Numai sora lor cea frumoasă parcă strălucea toată de bucurie.

Stătură uriașii, se gândiră: oare cum să scape de Djamhuh!

Se gândiră ce se gândiră și, în sfârșit, hotărâră.

— Trebuie, - îi spuseră ei lui Djamhuh, - să mai treci încă de o încercare. Vezi că în mijlocul curții se află o prăjină? Pune-ți pe cap un pahar cu apă și urcă-te pe această prăjină. Dacă vei vărsa măcar o picătură, nu o s-o mai vezi nici pe sora noastră, nici lumea asta. Dacă nu o să verși nimic - du-te în cele patru părți și ia cu tine pe tânăra soție.

— Bine! spuse Djamhuh. De acord.

Își puse paharul cu apă pe cap și se urcă pe prăjină. Ajunse chiar până la vârf, nu vărsă nici o picătură.

Dar prăjina era înaltă. De acolo se vedeau ca în palmă toți munții și văile.

Și deodată văzu Djamhuh, departe-departee în munți, pe cerboaița care îl hrănise. Cerboaița se bătea cu o haită întreagă de lupi. Se lupta curajos, dar totuși lupii o învinseră, o trântiră la pământ și o sfâșiară.

De supărare, lui Djamhuh i se strânse inima, iar lacrimile i se scurseră din ochi.

„Ei, - gândiră uriașii - acum ne-am scăpat de tine!”

Și nu reuși Djamhuh să coboare pe pământ, că uriașii îl înconjură din toate părțile și-i spuseră:

— Deși ești curajos, și deștept, și iscusit, totuși trebuie să te desparți de viață. Nu este vina noastră că ai vărsat apa!

— Nu e adevărat, - spuse Djamhuh, - n-am vărsat nici o picătură de apă, paharul e plin până în margine.

— Dar asta ce-i? - întrebă uriașul mai mare și-i arătă lui Djamhuh pete umede închise la culoare pe nisip.

— Nu este apă, spuse Djamhuh, sunt lacrimi din ochii mei.

— Acum o să aflăm, spuse uriașul.

Se aplecă, luă puțin nisip umed și și-l băgă în gură. Și imediat se învioră - acest nisip era amar și fierbinte, deoarece Djamhuh plânse cu lacrimi amare și fierbinți.

— Ai dreptate - spuse uriașul - a ta este fericirea. Văd că

nu te putem contrazice. Ia, dar, pe sora noastră de soție, iar noi îți vom fi slugi. Acum o să serbăm cununia ta.

Șapte zile ținu petrecerea la castel. Toți mâncară, mâncară și băură pe sature. Numai Flămânzila se ridică flămând de la masă, iar Setila de-abia își muie buzele.

2. Nora înțeleaptă

Trăia odată pe lume un cneaz domnitor. Și acesta avea un fiu, pe nume Ahmat.

Și iată, când Ahmat crescuse, iar cneazul îmbătrâni, se hotărî tatăl să-l pună la încercare pe fiul său, singurul moștenitor.

El îl chemă pe Ahmat și îi grăi astfel:

— Fiul meu, mâine, la răsărit, o să plecăm în munți. Ai grijă ca totul să fie gata pentru drum lung.

— Bine, tată, spuse Ahmat.

De seara, porunci slugilor să pregătească pentru drum pâine, vin și brânză, iar el însuși, încă înainte de răsărit, înșeuă doi din cei mai buni cai și, la ceasul stabilit, îi aduse lângă pridvor.

Tatăl se uită la cai și rămase mulțumit. Apoi se uită la sacul cu merinde și spuse:

— La ce trebuie mâncare?! Las-o, fiule!

Ahmat nu se puse împotriva și, supus, dezlegă sacul de la sa.

Apoi tatăl și fiul se urcară pe cai și porniră la drum.

Merseră mult timp. Soarele se ridică de dincolo de munți - ei erau pe drum. Soarele le bătea în ochi - ei erau pe drum. Soarele se ridică deasupra capului - ei încă mai erau pe drum. Dar unde ducea acest drum și de ce mergeau pe el, Ahmat nu știa. Și munții aceștia el nu-i văzuse niciodată, iar despre văile acestea nu auzise niciodată.

În sfârșit, ajunseră la locul unde drumul se bifurca.

Aici cneazul își opri calul și-i spuse fiului:

— Ahmat, fiule, suntem de atâtea ore pe drum, și capătul lui nu se vede! Mă chinuie foamea, iar oboseala mi-a paralizat corpul. Nu găsești ceva pe la tine ca să-mi potolesc foamea și nu poți să scurtezi măcar puțin drumul nostru?

Fiul se miră foarte tare, auzind asemenea cuvinte.

— Cum pot, oare, să-ți potolesc foamea? spuse el tatălui. Doar tu însuși mi-ai poruncit să las acasă sacul cu merinde. Și cum pot să scurtez drumul nostru? Eu nici nu știu unde mergem.

Respect pentru copiii cărții

Să nu se spargă mânia ta în capul meu, dar ceri de la mine imposibilul, tată!

— Vai de mine, spuse trist bătrânul cneaz. Era mai bine să nu am fiu deloc, decât să văd că fiul meu este lipsit de minte.

Și, întorcând calul, goni spre casă.

După el plecă și Ahmat.

„Vai de mine – gândi el, punând mâna pe cal. Se vede că la bătrânețe tatăl și-a ieșit de tot din minți. Nici el nu știe ce vrea! N-am covorul zburător pentru ca drumul lung să-l fac scurt și nu știu un asemenea cuvânt ca să scot de sub pământ de mâncat și de băut. Așa se întâmplă numai în basme.“

După ce s-au întors acasă, Ahmat dădu șeile jos de pe cai, mănca, bău și se duse să se culce. Iar cneazul nu putea dormi.

„Sunt deja bătrân, – gândea cneazul. În curând îmi vine timpul să mor. Cum o să domnească el singur, cu mintea lui? Cum o să conducă poporul? Trebuie să-l însor mai curând. Dacă o să ia o femeie cu cap, poate o să-l învețe minte.“

Și cum hotărî, așa și făcu.

Chiar a doua zi trimise în toate colțurile cnezatului pețitori – să caute logodnică fiului său.

Pețitorii nu căutară mult și găsiră logodnică. Mai bună nici nu exista! Și deșteaptă, și bine crescută și bine făcută!

Fără a lăsa lucrurile de pe o zi pe alta, făcură nunta. Oaspeții, la petrecere, nu aveau număr, mâncară, băură pe săturate, dansară până căzură jos.

Iar peste o săptămână, din nou își chemă cneazul fiul și din nou porunci să se pregătească de drum.

Din nou, ca și prima dată, de cu seară, pregăti Ahmat sacul cu merinde, la răsărit înșeuă caii și, la ora stabilită, îi aduse lângă pridvor. Și din nou, ca și prima dată, cneazul porunci să lase sacul cu merinde, sări pe cal și merse pe drumul dinainte. Dar încotro – nici de această dată nu spuse!

Ajunseră tatăl și fiul chiar până la locul unde drumul se desface în două și din nou tatăl i se adresă fiului cu aceleași cuvinte.

— Fiule, am obosit de drum, iar foamea mă chinuiește. Nu-mi potolești, oare, foamea și nu scurtezi drumul nostru?

Ce să gândească el?! Ahmat nu știu cum să răspundă. Plecându-și capul, tacu.

Se mânie tatăl.

— Ah, tu, măgarule! – exclamă el și, de mânie, îl lovi pe fiu cu cravașa. Apoi întoarse calul și o porni înapoi.

Ahmat se întoarse acasă trist. Îl dureau, îi era și rușine, și neceaz.

Și deși nu spuse nici un cuvânt soției, ea văzu imediat că s-a întâmplat ceva rău cu soțul.

— Spune, prietene, ce-i cu tine? – îl întrebă ea pe Ahmat. Ce ai pe suflet?

— De ce să vorbesc? – îi răspunse Ahmat. Oricum nu mă ajută cu nimic.

— Cine știe, poate că te ajută, îi spuse soția.

Și Ahmat îi povesti tot ceea ce s-a întâmplat cu el: cum a plecat cu tatăl în munți, – prima oară și a doua oară, – cum tatăl nu i-a permis să ia sacul cu merinde, – și prima oară și a doua oară –, unde merg – nu a spus, de ce merg – nu a spus, iar apoi și-a vărsat el însuși mânia asupra lui, pentru că Ahmat nu a putut să-și hrănească tatăl și să găsească drumul scurt.

— Dar ce-i cu el? Oare și-a pierdut mințile?! – exclamă soția. Unde s-a mai văzut ca un om să poată fi hrănit fără mâncare și să scurtezi drumul fără să știi unde mergi?!

Iar în acest timp, bătrânul cneaz sta lângă casa fiului său și, punându-și urechea la perete, asculta despre ce vorbesc soțul cu soția.

Auzi cuvintele nurorei, suspină și plecă.

Dimineată, își chemă vecinii. În prezența lor îi dădu nurorei partea sa de avere și o trimise la casa părintească.

— Destul – spuse – că fiul meu este slab de minte! Nu vreau ca și nora să fie proastă!

Mai trecu ceva timp și cneazul hotărî că va merge el însuși să-i caute soție fiului.

Nelăsând lucrurile de azi pe mâine, porunci să i se aducă un cal și porni la drum.

Merse el, merse, și când soarele dispăru după munți, iar umbra acestora acoperi pământul, cneazul hotărî să se oprească undeva pentru a înnopta.

Dar chiar atunci un tânăr cioban mâna pe drum o turmă de oi.

— Ziua bună, ciobanule! spuse cneazul, apropiindu-se de turmă. Tu-mi poți spune dacă mai e mult până la cel mai apropiat sat.

— Ziua bună, stăpâne! răspunse ciobanul. Satul este aproape. Imediat după acest deal. Vezi, poporul este adunat acolo.

— Văd, văd, spuse cneazul. Dar nu știi ce fac acești oameni la o oră așa de târzie?